

شدند. شهید رئیسی بنیاد تعاون زندانی ها را فعال کرد. می گفتند کسی که می خواهد برای زندانی رای بدهد باید به زندان برود و آنجا بنشیند و رای بدهد. آنجا بنشیند تا ببیند چه رای می دهد. حجم زیادی از زندانی ها تعیین تکلیف شدند حتی کسانی بودند که سالهای سال از دوره حبس آنها گذشته بود ولی چون نمی توانستند بدهی را تسویه کنند یا به دلایل دیگری در زندان باقی مانده بودند و تعیین تکلیف شدند. برخی را با عفو رهبری و برخی را با سازوکارهای قانونی که پیش بینی شد تعیین تکلیف کردند. توجه ویژه ای داشتند و فعالیت ها را محدود به حوزه قضائی نمی کردند یعنی همان دوره در سازمان زندان ها سرکشی به خانواده های زندانی های محروم و نیازمند را داشتند. در حالیکه ربطی به قوه هم نداشت. بنیاد تعاون زندانی ها فعال شد تا در حوزه حمایت از خانواده ها فعالیت کند. خاطرات مصداقی و عینی از اینها دارم. در زمان شهید رئیسی زندان ها از داخل به خارج شهر منتقل شد یک ویژگی دیگر که از شهید رئیسی بیاد دارم مسئولیت پذیری در ذیل پویای قوه بود. مثلاً مشکل دادگستری این نیست که زندان وسط شهر است. این مشکل شهر و شهرداری است و شهرداری باید کاری کند ولی این مسئله خود آقای رئیسی شده بود. شاهد هستیم در دوره آقای رئیسی طرح های گسترده گذاشته شد تا زندان ها از داخل شهر به بیرون شهر منتقل شوند، خیلی هادر همان دوره به نتیجه رسید و خیلی هادر دوره های بعدی رقم خورد و زمانی که شهید رئیسی در دولت بودند و استمرار و پیگیری شد.

خود دستگاه قضائی این مسئله را پیگیری می کرد و دولت هم همکاری می کرد تا اینها به نتیجه برسد تا زندان ها به بیرون شهر منتقل شود تا نمای شهر بهتر شود. مزد اخلاص رئیسی شهادت بود اگر آقای رئیسی شهید نمی شد تعجب می کردیم. چرا که ایشان برای مردم از جان و دل مایه گذاشتند!

از قوه قضائیه بگذریم و به دوره دولت ایشان برسیم، تسلط ایشان و نحوه اداره جلسات به چه صورت بود؟ ملاحظات رسانه ای و اخلاقی که داشتند چه بود؟

آقای رئیسی به شدت خوش حوصله و با سعه صدر نظرات کارشناسان را می شنیدند. یعنی من اعتراف می کنم که خسته می شدم. یک موضوعی بود و کارشناسی یا مدیر کل یا معاون وزیر به جلسه می آمد خبر نداشت ما ده ها مرتبه درباره این موضوع صحبت کردیم و او دفعه اولی بود که وارد جلسه می شد. او از بسم الله شروع می کرد و آقای رئیسی با حوصله و با سعه صدر این مطالب تکراری را می شنید به نحوی که گویی تاکنون نشنیده است. در عین حال که نسبت به خودی ترها مثلاً کسی که وزیر بود، آقای رئیسی سریع ورود می کرد و اجازه نمی داد خیلی مقدمه بیان کنند. اصطلاحی داشتند که می گفتند تعارف در رفته!

تا کسی مقدمات را شروع می کرد آقای رئیسی می گفت مقدمات را رها کنید و تعارف در رفته را بکار می برد! نسبت به همه جلسات چه وزیر و چه کارشناس و چه معاون وزیر هم جمله ایشان این بود که جلسه جای دعوا کردن است، در جلسه نباید تعارف داشت و هر بحثی دارید بیان کنید، بیرون نباید دعوا کنید ولی در جلسه هر بحثی دارید مطرح کنید. هر موضوعی که مطرح می شد آقای رئیسی اصرار داشت که حتماً موافق و مخالف کامل با هم بحث کنند، استدلال ها مطرح شود. این به خاطر روحیه قضائی بود که آقای رئیسی داشتند و ابعاد و زوایای موضوع باید برای قاضی کامل روشن شود در حوزه اجرایی هم از آن زمینه شخصیتی و متد و روش استفاده می کردند که موضوع پخته می شد و کسی بعد از جلسه نمی توانست بگوید من حرفی داشتم و شنیده نشد. نظر موافق و مخالف، همه ابعاد و زوایا کامل شنیده می شد.

جلسات تنش آمیز هم می شد؟

جلسه بحث بسیار جدی زیاد داشتیم. الحمدالله شخصیت آقای رئیسی به نحوی بود کسی در جلسه در حضور ایشان به خود اجازه نمی داد اسائه ادب به شخص دیگری کند. به خود حاج آقا همه احترام داشتند. شخصیت آقای رئیسی باعث می شد از دایره ادب خارج نشویم و مصداق دعوا بین برخی از اعضا داشتیم و در جلسات متعدد و مختلف بود که با همدیگر بحث می کردند و ورود شهید رئیسی برای همین رعایت اخلاق و ادب بود. اتفاقاً موضوع کارشناسی را ادامه می دادند تا به نتیجه برسند.

مثلاً ستاد هماهنگی اقتصادی ساعت ۶ صبح جلسه داشتیم وقتی می آمدیم سه موضوع مرتبط بود کارشناسان موضوع مربوطه را دعوت می کردند. آقای رئیسی می آمد و می گفت اول آنها بایند و پشت در آنها را نگه ندارید و دستورات آنها را انجام دهید و بعد سراغ بحث خود برویم. بعد گلابی می کردند چرا همزمان اینها را گفتید. یکی را ۶ و دیگری را ۳۰ و دیگری را ۷۱! بگویید بایند و چرا مردم را معطل می کنید.

یعنی در این حد دقت داشتند؟

بله. گلابی می کردند. یعنی از در می خواستند وارد شوند می دیدند کسی بیرون نشسته وقتی می آمد می گفت اول آنها وارد شوند. چون ترتیب جلسه اول دستورات عادی بود و آخر موضوعاتی که دستور ثابت تکرار شونده بود که باید رصد روز می کردیم. این میزان ایشان دقت داشتند! اینها که داخل می شدند طرف حساب آقای رئیسی بودند و خود ایشان با اینها مذاکره می کردند که خیالشان راحت باشد که وقت دارند حرف بزنند.

من فکر نمی کنم کسی را پیدا کنید که در جلسه ای وارد شده باشد که آقای رئیسی در آن جلسه باشد و از ایشان به نیکی یاد نکند و خاطره مثبتی از آن جلسه بیان نکند. در مرحله بعد وقتی ممکن است مدیری و یا

همکاری و یکی از اعضای دولت یک کوتاهی کرده یا حرفی می زند که درست نیست یا اصرار نابه جایی داشته است، آقای رئیسی خود وارد مباحثه می شدند ولی معمولاً اجازه می دادند اول همه نظرات خود را بیان کنند و به من هم بارها این مطلب را در دولت بیان کردند ما که اداره دولت را در دست داریم نباید اول صحبت کنیم و باید اجازه دهیم همه نظر خود را بیان کنند چون یک زمانی ما که اداره کننده جلسه هستیم اگر صحبتی کنیم ممکن است اعضا رودروایستی در اظهار نظر داشته باشند یا تعارف کنند و نظر خود را بیان نکنند و باید اجازه دهید اعضا صحبت کنند و با همدیگر مباحثه کنند. شهید رئیسی در دولت نظر خود را تحکمی بیان نمی کردند خیلی مواقع اعضا مباحثه می کردند و جمع بندی جلسه روشن بود و شهید رئیسی صحبتی نمی کرد. همان موضوع جمع بندی می شد و الزامی نداشت آقای رئیسی صحبت کنند. در دولت که آقای مخبر جمع بندی می کرد و اصولاً آقای رئیسی در دستورها سعی می کردند ورود نکنند تا دولت جمع بندی کند و در جلساتی که خود آقای رئیسی اداره می کردند به همین ترتیب بود.

نظر خود را تحکمی بیان نمی کردند بلکه بحث می کردند. دو مصوبه در ماه های منتهی به شهادت حاج آقا داشتیم. یک مصوبه برای ریالی کردن حق ماموریت های خارجی که به ارزی پرداخت می شد که عدم شفافیت را ایجاد می کرد و هم سقف پرداخت حقوق در آن رعایت نمی شد و در نهایت معایبی داشت. حق ماموریت با هزینه سفر متفاوت است. هزینه سفر به ارز پرداخت می شود و باید ارزی هم تسویه شود. هزینه اسکان و خوراک و غیره است. حق ماموریت یک اضافه کار است چون شما به ماموریت رفتید پرداخت می شود. حق ماموریت را به استان و شهر دیگر هم داریم که با یک قواعدی حق ماموریت به شما تعلق می گیرد. آقای رئیسی می گفتند حق ماموریت فرقی ندارد و دلیلی ندارد ارزی باشد و باید به صورت ریالی باشد.

وزارت خارجه مخالف بود؟

نه فقط وزارت خارجه بلکه خیلی ها مخالف بودند. حق ماموریت انواعی دارد. آقای رئیسی این نظر را داشتند که باید اصلاح شود اما در دولت مخالفینی غیر از وزارت خارجه داشت. من نمی خواهم اسم بیاورم. بسیاری از وزارتخانه هایی که شرکت های بزرگ اقتصادی زیرمجموعه آنها هستند و سفر خارجی دارند معمولاً مخالف بودند. من بخواهم مثال این را بیان کنم اینطور نبود که آقای رئیسی تحکمی بگوید این باید تصویب شود و همه رای بدهند و رای بیاورد. موضوعاتی در دولت داشتیم که آقای رئیسی مخالف بودند و رای آورد و موضوعاتی داشتیم که آقای رئیسی موافق بودند و رای نیاورده است چون دولت است. دولت با جلسه اجرایی فرق می کند. دولت هیات وزیران است.

چند سازوکار وجود داشت. بیشترین و بزرگترین سازوکار رویکردهای نوین در عفو بود. مدل های جدیدی از عفو در دوره شهید رئیسی باب شد که بعدها گسترش یافت یا مرخصی های مدل جدید و گسترده ای که در ایام خاص باب شد و بعد گسترش یافت. یکی از ویژگی های بسیار مهم بازبینی پرونده خیلی از زندانی که طولانی مدت در زندان بودند یا به خاطر محرومیت مثلاً بدهی هایی داشتند و پرونده آنها تعیین تکلیف نشده بود